

Laboratorium
Pedagogiki
Teatru

Broszura edukacyjna

część 3

TEATRZAGLEBIA.PL

Teatr jest chyba najdziwniejszą instytucją. Widownia realna, z prawdziwymi balkonami, lożami, parterem – wszystko szczelnie wypełnione krzesłami – sąsiaduje w zgodzie z przestrzenią kompletnie inną, «drugą», która jakby tuż obok się przyczaiła, w której wszystko jest F I K C J A (...).

Tadeusz Kantor, *Miejsca teatralne*,
w: *Świadomość teatru. Polska myśl teatralna drugiej połowy XX wieku*,
red. Wojciech Dudzik

Laboratorium Pedagogiki Teatru

Broszura edukacyjna powstała jako efekt warsztatów prowadzonych przez Szymona Szewczyka podczas Laboratorium Pedagogiki Teatru – kursu rozwijającego umiejętności w zakresie edukacji teatralnej organizowanego w 2019 roku przez Teatr Zagłębia i Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Sosnowcu. Celem projektu jest dostarczenie uczestnikom i uczestniczkom wiedzy teoretycznej z obszaru pedagogiki teatru oraz wyposażenie ich w szereg praktycznych umiejętności, możliwych do wykorzystania w codziennej pracy. Zajęcia skierowane są do artystów, pracowników teatrów, nauczycieli(-ek) czy animatorów(-ek) kultury, którzy i które w swojej działalności zawodowej tworzą i realizują autorskie programy edukacyjne i animacyjne.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Redakcja: Agata Kędzia

Korekta: Julia Niedziejko

ODSŁONY SCENOGRAFII

Proponowane ćwiczenia mają na celu przybliżenie procesu projektowania scenografii, zwrócenie uwagi na plastyczną stronę teatru, pobudzenie wyobraźni przez stosowanie nie-standardowych materiałów oraz rozwinięcie języka służącego opisywaniu teatru.

Głównym zadaniem podczas warsztatów jest zaprojektowanie makiety scenograficznej, przy użyciu materiałów przygotowanych przez prowadzącego. Ćwiczenie to stawia uczestników-widzów w roli twórców, dzięki czemu proces tworzenia i funkcjonowania przestrzeni w teatrze staje się lepiej zrozumiały.

Scenariusze najlepiej sprawdzą się w połączeniu ze wspólnym wyjściem na spektakl lub zwiedzaniem zaplecza teatru. Przygotowanie makiet będzie łatwiejsze, jeśli uczestnicy posiadają wcześniej podstawowe informacje na temat mechaniki teatru np. działania sztankietów, kurtyny czy zapadni.

Gromadząc potrzebne do ćwiczeń materiały plastyczne, należy zwrócić uwagę na ich zróżnicowanie, łatwość obróbki, powierzchnię oraz kolor. Dobrze sprawdzają się materiały błyszczące i ażurowe. Warto użyć również przedmiotów zwykle uważanych za śmieci np. pozostałości po remoncie: peszli plastikowych, siatek podtynkowych, gąbek i folii.

Ćwiczenia teoretyczne

Cele zajęć:

- zwrócenie uwagi na plastyczny aspekt teatru,
- rozwinięcie języka służącego opisywaniu teatru i używanych w scenografii środków plastycznych,
- krytyczne spojrzenie na funkcjonowanie przestrzeni w teatrze.

Metody pracy:

- burza mózgów,
- prezentacja opinii,
- rozmowa.

Przygotowanie do zajęć:

- należy rozpocząć od wspólnego obejrzenia spektaklu teatralnego, a jeśli jest to niemożliwe, prowadzący powinien przygotować zdjęcia z różnych przedstawień (wówczas warto zadbać o odpowiednie zestawy fotografii dla poszczególnych grup),
- konieczne jest zapewnienie materiałów plastycznych np. dużych kartek papieru do zapisywania haseł i spostrzeżeń.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Ćwiczenia mogą towarzyszyć wyjściu na spektakl, jeśli połączone jest ze zwiedzaniem teatru. W tym wariantcie proponowanie zadania powinny dotyczyć obejrzanego przez grupę przedstawienia. Jeśli wspólne oglądanie przedstawienia jest niemożliwe, wówczas ćwiczenia mogą odbyć się w oparciu o fotografie wybranych przez prowadzącego spektakli. Najlepiej wykorzystać inscenizacje zróżnicowane pod względem wykorzystanych środków plastycznych.

CZĘŚĆ 1

Uczestnicy i uczestniczki dzielą się na grupy, w których omawiają scenografię obejrzanego przedstawienia lub analizują zdjęcia ze spektakli. Swoje spostrzeżenia zapisują na kartce. Poproś ich, aby notowali zarówno nazwy miejsc akcji scenicznej, jak i przymiotniki określające tę przestrzeń np. niepokojąca, mroczna, wesoła, dziwaczna itp.

CZĘŚĆ 2

Grupy prezentują swoje opinie na forum. Poproś, aby w swoich wypowiedziach skomentowali zmiany scenograficzne, jakie zaszły w trakcie przedstawienia, zastosowane oświetlenie, a także wyliczyli użyte w spektaklu materiały plastyczne. Każda grupa powinna sformułować własną opinię na temat zasadności użytych środków w kontekście przedstawienia.

Propozycje pytań kierowanych w stronę uczestników i uczestniczek:

- Czy zastosowane środki plastyczne pasowały do charakteru spektaklu?
- Czy scenografia była realistyczna czy umowna/abstrakcyjna?
- Czy scenografia była mobilna i czy w trakcie przedstawienia ulegała zmianom?
- Jak aktorzy reagowali na scenografię w trakcie gry?
- Czy scenografia była solidnie wykonana?

Prezentacji opinii uczniów powinna towarzyszyć dyskusja. Moderuj ją za pomocą pytań typu:

- Czy te spostrzeżenia do was trafiają?
- Co można jeszcze dodać do tej wypowiedzi?

Ćwiczenia praktyczne

Cele zajęć:

- poznanie podstaw projektowania scenografii,
- rozwinięcie wyobraźni przestrzennej,
- przybliżenie sposobów kształtowania scenografii w trakcie spektaklu,
- ćwiczenie kreatywności przy zastosowaniu niekonwencjonalnych materiałów.

Metody pracy:

- wykonanie makiety scenografii,
- prezentacja projektu,
- wspólne modyfikowanie makiet.

Przygotowanie do zajęć:

- Każda grupa powinna otrzymać czterościenne, kartonowe pudełko o wymiarach: 30 cm (podstawa) x 20 cm (szerokość) x 20 cm (wysokość). Można wykorzystać gotowe pojemnik o podobnych rozmiarach (np. po butach).
- Otrzymane materiały powinny być łatwe w kształtowaniu, różnorodne kolorystycznie i odmienne pod względem faktury. Oprócz podstawowych materiałów, takich jak papier czy plastelina, warto przygotować też mniej konwencjonalne produkty np. folię aluminiową, gąbki, pozostałości po remoncie – peszle plastikowe, okleiny, tapety itd.
- Należy pamiętać o przyniesieniu na zajęcia aparatu lub telefonu z aparatem, w celu dokumentacji dzieł. Latarki lub lampki rowerowe mogą pełnić funkcję oświetlenia scenografii, dlatego je również warto zabrać.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

CZĘŚĆ 1

Uczestniczki i uczestnicy dzielą się na grupy. Wspólnie wybierają temat przedstawienia, do którego przygotowują projekt makiety. Mogą zainspirować się ulubionym filmem, książką lub krajobrazem.

Aby przedstawić różne sceny lub pokazać upływanie czasu w spektaklu, makieta powinna zawierać łatwe do przedstawienia elementy ruchome np. podwieszane na sztankietach wykonanych z patyczków szaszłykowych.

Uczestniczki i uczestnicy powinni zwrócić uwagę na to, jak materiały których zamierzają użyć, odbijają lub przepuszczają światło.

Makiety mogą ilustrować miejsca realistyczne lub abstrakcyjne. Ważne, aby wybór konwencji był adekwatny do wybranego tematu.

Po wykonaniu makiet, grupy prezentują efekty swojej pracy, opowiadając o użytych materiałach, atmosferze świata przedstawionego oraz o tym, jak modyfikować scenografię.

CZĘŚĆ 2

W tej części ćwiczenia następuje zamiana makietami. Każda z grup może modyfikować makiety, ale w oparciu o mechanizmy zaprojektowane przez jej autorów. Uczestnicy oraz uczestniczki mogą też dodać nowe elementy i stworzyć trzy różne warianty scenografii (podobnie jak w przypadku przedstawienia teatralnego).

CZĘŚĆ 3

Zadanie kończy się dokumentowaniem makiet. W pomieszczeniu o małym natężeniu światła uczestnicy i uczestniczki fotografują przygotowane warianty scen, kadrując je w taki sposób, aby zasymulować prawdziwą teatralną przestrzeń. W ćwiczeniu tym warto wykorzystać lampki oraz latarki (najlepiej wielokolorowe!), które wzmocnią końcowy efekt.

SZYMON SZEWCZYK

Artysta audiowizualny, scenograf, projektant. Autor muzyki teatralnej i eksperymentalnego elektronicznego projektu DMKHV. Ukończył malarstwo na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Tworzy obrazy, obiekty, kolaże oraz instalacje. Interesują go relacje człowieka z jego materialnym i kulturowym otoczeniem oraz poszukiwanie nieoczywistych powiązań między z pozoru odległymi zjawiskami, teorie spiskowe, kreatywna prowizorka, tymczasowość, tanie materiały, DIY, nadmiar informacji, podejrzane naukowe teksty, głupie żarty, śmiertelna powaga, śmieci, imitacje, zakłócenia, błędy, zmyślone rytuały, oswojona egzotyka, wątpliwość w uporządkowaną wiedzę o świecie.

Wystawiał m.in. w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie, w Muzeum Sztuki Nowoczesnej w ramach festiwalu Warszawa w Budowie 2016, w BWA w Katowicach, CSW Kronika w Bytomiu, Galerii Szara Kamienica w Krakowie, Kasia Michalski Gallery w Warszawie, Państwowej Galerii Sztuki w Sopocie czy Rondzie Sztuki w Katowicach. Realizował scenografie m.in. w Teatrze im. J. Słowackiego i Narodowym Starym Teatrze w Krakowie, Teatrze im. J. Osterwy w Lublinie i Teatrze Śląskim w Katowicach.